

עודכן ב- 24/07/2009 02:18

מבוא לתולדות המלחמה

המשבר בהשכלה הגבוהה אינו מוגבל לתחומי תל אביב בלבד. כך החלה מלחמת הכל בכל בשדות ההוראה והמחקר

מאת [עפרי אילני](#)

האירועים באוניברסיטת תל אביב מתרחשים על רקע משבר שבו מצויה מערכת ההשכלה הגבוהה. רבים במערכת מתארים את מצבה כ"מלחמת הכל בכל", שהצדדים לה הם הנהלות האוניברסיטאות, הסגל הבכיר והזוטרי, המכללות והסטודנטים. אלה נאבקים באלה, וביחד נגד אגף התקציבים באוצר. ראשי מערכת ההשכלה הגבוהה טוענים שמשרד האוצר הביא את ההוראה והמחקר האקדמי לסף קריסה. מתחילת העשור, קוצצו כ-20% מתקציבי האוניברסיטאות, בזמן שמספר הסטודנטים ועלות המחקר גדלים בעקביות.

המשבר הכלכלי, שפגע בגיוס התרומות לאוניברסיטאות, החמיר את המצב. כיום ממנת הממשלה כ-65% מתקציבי האוניברסיטאות וכ-18% ממומנים על ידי שכר הלימוד. שאר התקציב ממומן מתרומות. ערכן הכולל של הקרנות שבהן מושקעות התרומות הוא כמה מיליארדי שקלים.

מבדיקת הוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה (ות"ת) בתחילת השנה עולה, שהמוסדות ספגו עד כה נזקים של כ-900 מיליון שקלים. זאת, בעיקר בשל ירידת הכנסות מתרומות והפסדים של קרנות מחקר ופיתוח, שהושקעו בשוק ההון. ב-2006 הקימה הממשלה ועדה ציבורית בראשות שר האוצר לשעבר אברהם שוחט, שנועדה לבחון רפורמות במערכת. הקמת הוועדה ויישום מסקנותיה היו תנאי שהציב האוצר בתמורה להחזרת כ-1.8 מיליארד שקל שקוצצו מתחילת העשור.

אלא שעוד בטרם הגישה הוועדה את מסקנותיה, יצרה הקמתה בעיות חדשות. הסטודנטים השביתו את המערכת במטרה למנוע את יישום ההמלצה להעלאת שכר הלימוד. לאחר שהושג הסדר עם הסטודנטים, השביתו ארגוני הסגל הבכיר את האוניברסיטאות, ולאחר שהשיגו העלאה בשכרם, ננקטו עיצומים על ידי הסגל הזוטרי.

וכך, אחרי שלוש שביתות, מצאה את עצמה המערכת במצב כלכלי גרוע יותר מאשר בנקודת הפתיחה. באוצר האשימו את המרצים שדאגו לשכרם יותר מלעמיד המערכת. לטיעוני האוצר תרם גם דו"ח המבקר שהתפרסם לאחרונה, שהאשים את האוניברסיטאות בהטבות שכר מפליגות באצטלה של הגנה על החופש האקדמי. השבוע הזהיר הממונה על השכר באוצר, אילן לוי, ש"חריגות השכר באוניברסיטאות יובילו להתמוטטותן", והזהיר שאם האוניברסיטאות לא יעבירו מידע על תנאי השכר של עובדיהן, האוצר יקפיא את העברת התקציב אליהן.

המאבק נגד האוצר משטע גם את האוניברסיטאות. באופן מסורתי, התנהלו האוניברסיטאות על ידי הסנאט, מעין פרלמנט של המרצים. ניהול האוניברסיטה היה דואלי: מצד אחד הסנאט והרקטור, שאחראים לניהול האקדמי, ומצד שני הנשיא, שכפוף לחבר הנאמנים ואחראי בעיקר לניהול תקציבי.

בשנת 2000 סיימה את עבודתה ועדה בראשות השופט יעקב מלץ, שהמליצה להעביר את האוניברסיטאות למבנה ניהולי היררכי, כמו ארגון כלכלי רגיל.

המרצים יצאו למאבק נגד הרפורמה, וטענו שלא ירחק היום שהוועד המנהל, הבנוי מנציגי ציבור שאינם אנשי אקדמיה, יקבע את נושאי המחקר כדי להתאימם לצרכים כלכליים ולהעדפות פוליטיות. האוצר, וכן הנהלות האוניברסיטאות, ראו בנימוקים אלה התחמקות ממינהל תקין.

דו"ח מלץ לא יושם במלואו, אך בשנים האחרונות הוא מיושם בהדרגה באוניברסיטאות. באוניברסיטת תל אביב למשל, הוכנסו לפני כחודשיים שינויים בחוקה, שמחלישים את נציגי הסגל בוועד המנהל ובדרגים אחרים. וכך, בדרג העליון של האוניברסיטאות צמחו שני מחנות: נציגי ציבור שנאמנים לאוצר ולרווחיות כלכלית, והמרצים שחלקם רואים בנציגי הציבור גורמים זרים שבאו להרוס את המחקר האקדמי לצורך מקסום רווחים.

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון